

ЗБОРНИК РАДОВА
ОДБОРА ЗА КРАС И СПЕЛЕОЛОГИЈУ

XI

ACADEMIE SERBE DES SCIENCES ET DES ARTS

ÉDITIONS SPECIALES

Vol. DCXCVIII

DÉPARTMENT DE MATHÉMATIQUE, PHYSIQUE ET GÉOSCIENCES

Vol. 6

RECUEIL DES RAPPORTS
DU COMITÉ POUR LE KARST
ET LA SPÉLÉOLOGIE

XI

Reçu à la I séance du Département de mathématique,
physique et géosciences, le 26 février 2021

Rédacteur

SLOBODAN MARKOVIĆ

Membre correspondant de l'Académie

BEOGRAD 2021

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ

ПОСЕБНА ИЗДАЊА

Књ. DCXCVIII

ОДЕЉЕЊЕ ЗА МАТЕМАТИКУ, ФИЗИКУ И ГЕО-НАУКЕ

Књ. 6

ЗБОРНИК РАДОВА
ОДБОРА ЗА КРАС
И СПЕЛЕОЛОГИЈУ

XI

Примљено на I скупу Одељења за математику,
физику и гео-науку, 27. фебруара 2021. године

Уредник

СЛОБОДАН МАРКОВИЋ

дописни члан САНУ

БЕОГРАД 2021

Издаје
Српска академија наука и уметности
Београд, Кнеза Михаила 35

Лектор и коректор
Ана Бардајесковић

Технички уредник
Никола Сивановић

Тираж
300 примерака

Штампа
ЈП *Службени гласник*

ISBN 978-86-7025-897-6

САДРЖАЈ

<i>Предговор</i>	7
Јелена Ђалић: <i>Месито карстине увале у систему површинских карстних депресија (групи гео)</i>	11
Jelena Ćalić: <i>Position of the Karstic Uvala Within the System of Karst Surface Depression (part two)</i>	28
Бранислав Петровић, Вељко Мариновић, Зоран Стевановић, Саша Милановић, Љиљана Васић: <i>Режим изданских вода карстине у области Бадине (ЈЗ Србија, Пријепоље)</i>	29
Branislav Petrović, Veljko Marinović, Zoran Stevanović, Saša Milanović, Ljiljana Vasić: <i>Groundwater Regime of the Babine Karst Plateau (SW Serbia, Prijepolje)</i>	50
Zoran Stevanović: <i>Karst Aquifers of Southeast Europe – Essential and Rich Resource of Potable Waters</i>	53
Зоран Стевановић: <i>Карстине издани југоисточне Европе – есенцијални и бојати ресурс воде за пиће</i>	67
Драган Нешић: <i>Резултати обележавања њонора у сливу Прлитске реке (Вршка чука, источна Србија)</i>	69
Dragan Nešić: <i>Results of Tracing Tests in the Prlitska Reka River Catchment (Vrška čuka, Eastern Serbia)</i>	81
Rajko Dimitrijević: <i>Description of the Female of Cave-Dwelling Pseudoscorpion Neobisium rajkodimitrijevići Ćurčić, 2006 (Neobisiidae, Pseudoscorpiones) from Serbia</i>	83
Рајко Димитријевић: <i>Опис женке пећинске врсте Neobisium rajkodimitrijevići Ćurčić, 2006 (Neobisiidae, Pseudoscorpiones) из Србије</i> ...	90

Весна Димитријевић: Кључна дојуна фаунистичке секвенце средњи-касни плейстоцен Србије: остаци сисара из наслаја пећине Пештиурина (Јелашица, источна Србија)	91
Vesna Dimitrijević: Key Addition to Faunal Sequence of Middle-Late Pleistocene of Serbia: Remains of Mammals from the Deposits of the Cave of Pešturina (Jelašnica, Eastern Serbia)	100
Милорад Кличковић: Посећености туристичких пећина Србије у периоду од 2005. до 2015. године	103
Milorad Kličković: Attendance to Show Caves in Serbia in the Period 2005–2015.	119
<i>In memoriam</i>	
Професор др Божидар Бурчић (1946–2015).	125
Професор др Боривоје Мијајковић (1931–2018)	135
Професор др Душан Гавриловић (1934–2020)	139

ПРОФЕСОР ДР ДУШАН ГАВРИЛОВИЋ
(1934–2020)

Професор Душан Гавриловић рођен је 14. априла 1934. године у Београду, где је завршио основну школу, гимназију и студије географије на Природно-математичком факултету. На истом факултету 1962. године започиње педагошки рад као асистент, где је 1965. године докторирао код професора Драгутина Петровића са темом „Крашки рељеф планине Бељанице“. У звање доцента изабран је 1973, за ванредног професора 1979, а 1985. године у звање редовног професора. Предавања је изводио на студијским групама Географија и Просторно планирање из предмета Палеогеографија, Динамичка геоморфологија и Регионална геоморфологија. Више година био је шеф Катедре за физичку географију и управник Географског института Природно-математичког факултета у Београду. Отишао је у пензију 2001. године. Био је дугогодишњи члан Одбора за крас и спелеологију САНУ.

Посебан утицај на његову научну каријеру оставио је боравак у Геоморфолошкој лабораторији Слободног универзитета у Западном Берлину, где је 1967. године боравио као стипендиста немачке фондације „Александер фон Хумболт“. У оквиру ових активности укључио се у истраживања ширег простора Сахаре.

За постигнуте резултате добио је бројна признања: Спомен-плакета Српског географског друштва (1982), Медаља „Јован Цвијић“ (1987), Орден рада са златним венцем (1987) и Плакета Географског факултета (2013).

Научни опус професора Душана Гавриловића је веома богат и разноврстан. Његова научна интересовања била су у највећој мери тематски везана за геоморфолошку проблематику, али и за одређене хидролошке, климатолошке и друге сличне проблеме.

Крас, проблеми крашке морфологије и хидрологије били су 50 година средиште интересовања професора Гавриловића, почев од његовог дипломског рада о красу околине Београда 1958. године, па до последњих истраживања бигрених акумулација код манастира Тумане 2008. године.

Истраживањима каменица на кречњачким теренима, али и каменица на магматским стенама, указао је на велики значај хемијске ерозије, како на карбонатној тако и на некарбонатној основи.

Проучавањем бројних прераста, којима се професор Гавриловић бавио на простору читаве Југославије, поставио је теоријске основе у решавању генезе прераста, ретког и врло специфичног облика флувиоокраса.

Професор Гавриловић посветио је значајну пажњу проучавању проблема палеокраса на простору Србије, али и територије читаве Југославије. Проучавао је реликте купастог краса на Бељаници, Кучају и површи Тепош у југоисточној Србији и вртача испуњених лесом у околини Београда. Поменути истраживањима треба додати и открића трагова засипања долина очуваних у пећинама, што представља посебну новост у истраживањима краса Србије.

Један део научног интересовања професор Гавриловић усмерио је и на проучавање утицаја урбанизације на крашке просторе околине Београда, као и антропогених утицаја на измене физичко-географских процеса у Карпатско-балканским планинама.

Проучавао је и хидролошке проблеме крашких простора. Посебно се издвајају његова проучавања интермитентних крашких извора, као и његов синтетички приказ овог крашког феномена. Овај аспект истраживања обухватио је и проучавања језера, као што су Шаско језеро у Црној Гори и Борачко језеро у Босни и Херцеговини.

Посебна област истраживања краса била је утврђивање интензитета површинске корозије. Применивши јединствену методологију, дао је прве вредности интензитета хемијске ерозије приморских планина Црне Горе и крашког простора Србије.

Професор Гавриловић вршио је и дугогодишња истраживања бигрених акумулација у Србији. Значајан научни допринос ових истраживања је детаљно картирање бигрених акумулација, издвајање посебног типа оолитичног бигра и бројне датације апсолутне старости.

Огроман теоријски допринос развоју карстологије и спелеологије Србије је научна монографија *Српска крашка терминологија*. У овој књизи по први пут, а за сада и једини, приказани су сви релевантни термини са прецизно датим значењима и са упоредним приказом одговарајућих иностраних термина. Овим радом професор Гавриловић дао је немерљив, не само карстолошки и спелеолошки допринос, већ и допринос развоју српског научног географског језика.

Проучио је велики број пећина. Истраживања су најчешће обухватала простор источне Србије, али и делове динарског краса, као што је случај са леденицама на Ловћену, али и пећине у области планине Тибести у Сахари. Дао је значајан допринос познавању нових спелеоморфолошких карактеристика најдужих пећина Србије, као што су Боговинска и Злотска пећина.

У проучавању подземних токова у пећинама ослободио се традиционалног концепта тумачења овог крашког феномена и дефинисао нови концепт подземне крашке циркулације.

Серијом радова са простора планине Тибести у Сахари, а посебно издвајањем генетских типова пећина, указао је на то да у стварању спелеолошких облика значајну улогу могу имати и вулканогени процеси.

Руководио је вишегодишњим капиталним пројектом „Основна спелеолошка карта Србије“. Десетине карата са детаљним тумачима представљају најкомплетнију и најпрецизнију базу података о спелеолошким објектима Србије.

Један је од првих истраживача пећина Србије који је применио радиокарбонске датације у утврђивању старости. Бавио се и примењеном спелеологијом, анализирајући проблеме развоја спелеотуризма и туристичке валоризације пећина Србије.

Професор Гавриловић решавао је и проблеме флувијалног процеса. Анализирао је факторе настанка пиратерија у сливовима Јагодње, Лозанске реке и централне Босне.

Истраживања глацијалног рељефа представљају део широког спектра геоморфолошких проучавања професора Гавриловића. Посебну пажњу посветио је истраживањима планине Олимп, а у синтетским студијама приказао је глацијални рељеф Србије.

Током дугогодишњих истраживања планинских простора источне Србије уочио је генетску повезаност климе и одређених типова рељефа, развијајући тако климатску геоморфологију у Србији. Ова истраживања обухватила су мразно-снежаничке облике у Карпато-балканидима Србије, као и рецентне криогене процесе на Старој планини.

Професор Гавриловић остварио је значајан допринос у познавању, промоцији и заштити геонаслеђа Србије. Учествовао је у издвајању 23 геоморфолошка објекта међународног значаја, међу којима су реликти купастог краса Бељанице сврстани у европски значајне објекте. Рад на заштити геоморфолошких објеката у геонаслеђу Србије прати и публикавање већег броја радова са овом тематиком.

Проучавао је и климу планине Тибести, вршио лабораторијске експерименте из климатске геоморфологије, проучавао поплаве вадија у Сахари, анализирао тектонске структуре планина, анализирао геоморфолошку еволуцију калдера, као и развој и перспективе геоморфологије код нас и слично.

Педагошким радом и научним резултатима професор Душан Гавриловић постао је чврста карика географског научног ланца, чиме је ушао у круг великана српске географије.

Преминуо је 8. маја 2020. године у Београду.

Проф. др Предраг Ђуровић
Универзитет у Београду
Географски факултет

СПИСАК РАДОВА Д. ГАВРИЛОВИЋА ОБЈАВЉЕНИХ У ЗБОРНИКУ
РАДОВА ОДБОРА ЗА КРАС И СПЕЛЕОЛОГИЈУ САНУ

- Гавриловић, Д., Станковић, С., Манојловић, П. (1988). Пећине у клисури Владикине плоче. Зборник радова Одбора за крас и спелеологију САНУ, св. III, Пос. изд. књ. DLXXXIX, Одељ. прир.-мат. наука, књ. 63, САНУ, Београд, стр. 117–137.
- Гавриловић, Д. (1991). Пећинска станишта у клисури Владикине плоче. Зборник радова Одбора за крас и спелеологију САНУ, св. IV, Пос. изд. књ. DCXIV, Одељ. прир.-мат. наука, књ. 67, САНУ, Београд, стр. 73–83.
- Gavrilović, D. (1994). Tufa – phenomenon of the fluviokarst in East Serbia (Гавриловић, Д. Бигар – феномен флувиокраса Источне Србије). Зборник радова Одбора за крас и спелеологију САНУ, св. V, Пос. изд. књ. DCXXII, Одељ. прир.-мат. наука, књ. 69, САНУ, Београд, стр. 35–52.